

AKTIVNOST PRAVNOG FAKULTETA U RIJECI — PRIPREME ZA
OBILJEŽAVANJE 700-GODIŠNJICE VINODOLSKOG ZAKONA

Još od 1843. godine, kada je Antun Mažuranić prvi objavio tiskani tekst Vinodolskog zakona,¹ taj dragocjeni pravnopovijesni izvor i prvorazredni kulturni spomenik stalno pobuđuje veliku pažnju i naših i inozemnih autora.

Naš pravnopovijesni znanstvenik, akademik M. Kostrenčić s pravom je svojedobno naglasio da je Vinodolski zakon značajan osobito jer je već »krajem 13. stoljeća u hrvatskoj sredini sastavljeno na narodnom jeziku jedno djelo svjetovnog prava, ne samo znatno po opsegu, nego veoma originalno i po sadržaju«.

1.

Vinodolski zakon — u obliku isprave — datiran je 6. siječnja 1288. god. pa 700. jubilej pada u siječnju 1988. godine.

Ukazala se, međutim, potreba da se mnogo ranije započne sa sistematskim pripremama za taj izvanredan događaj, pa je na poticaj znanstvenih radnika pravnih fakulteta u Rijeci i Zagrebu, Narodnog muzeja i galerije te Turističkog društva u Novom Vinodolskom osnovan Odbor za obilježavanje 690-godišnjice donošenja Vinodolskog zakona. Pored ostalog, organiziran je 9. rujna 1978. god. simpozij u mjestu donošenja toga velikog pravnopovijesnog i kulturnog akta. Uvodni referat podnio je Lujo Margetić, prof. Pravnog fakulteta u Rijeci, pod naslovom: »O nekim pitanjima postanka i sadržaja Vinodolskog zakona«. Nakon Margetića referirali su Ivan Beuc, prof. Pravnog fakulteta u Zagrebu (»Društveni odnosi u Vinodolu prema Vinodolskom zakonu«), Vladimir Košćak, viši naučni suradnik Historijskog arhiva JAZU u Zagrebu (»Položaj Vinodola u hrvatskoj feudalnoj državi«), Đorđe Milović, prof. Pravnog fakulteta u Rijeci (»Krivično pravo Vinodolskog zakona«) i Davorin Ježić iz Novog Vinodolskog (»Legenda o Vinodolskom zakonu«). Osim tih referata bilo je još priloga u diskusiji, a radom skupa rukovodio je Hodimir Sirotković, prof. Pravnog fakulteta iz Zagreba.

¹ Izdanja i prijevodi Vinodolskoga zakona podrobno su navedeni u M. Kostrenčić, Vinodolski zakon, Rad JAZU 227, Zagreb 1923. Od kasnijih izdanja valja spomenuti M. Barada, Hrvatski vlasteoski feudalizam, Zagreb 1952. i L. Margetić, Iz vinodolske prošlosti, Rijeka 1980, oba izdanja s prijevodom na suvremeni književni jezik. U Margetićevu izdanju objavljene su i reprodukcije sačuvanog teksta Vinodolskog zakona, pisanog glagoljskim kurzivom u drugoj polovici XVI stoljeća.

Naročito treba istaknuti povijesnu činjenicu: simpoziju su prisustvovali i službeni predstavnici svih devet općina koje su bile potpisnice Vinodolskog zakona, dakle Grobnik, Trsat, Bakar, Hreljin, Drivenik, Grižane, Bribir, Novi i Ledenice (sadašnje mjesne zajednice crikveničke i riječke općine). Na samome skupu istaknuto je da je potrebno temeljitim i planiranim radom dočekati jubilarnu godinu.

Tome pozivu iz Novog Vinodolskog praktično se odazvao gotovo jedino Pravni fakultet riječkog Sveučilišta (sada: Sveučilište »Dr Vladimir Bakarić«), potaknuvši niz značajnih aktivnosti koje ne samo što će dati osnovu za široko — u međuvremenu — zasnovano obilježavanje 700-godišnjice Zakona i koje ne samo što sadrže velik broj znanstvenih rezultata prvorazredna značenja nego ulaze ujedno u red važnih kulturnih i znanstvenih manifestacija održanih tijekom posljednjih godina u primorskome kraju. Iz svih tih razloga osvrst, makar i kraći, na tu opsežnu i hvalevrijednu djelatnost Pravnog fakulteta u Rijeci ima i posebno svoje značenje.

Odlukom Savjeta Pravnog fakulteta u Rijeci od 25. veljače 1981. god. osnovan je fakultetski Odbor za obilježavanje 700-obljetnice Vinodolskog zakona s Lujom Margetićem na čelu te s članovima — predstavnicima Fakulteta i drugih prosvjetnih i znanstvenih institucija u Rijeci i izvan nje. U 1985. god. koordinator fakultetskog programa je Anamaria Petranović, također s Pravnog fakulteta u Rijeci. God. 1981. Konferencija SSRNH Zajednice općina Rijeka osnovala je širi Koordinacioni odbor za obilježavanje 700 godina Vinodolskog zakona, kojemu je 1985. god. na čelu bio Stjepan Citković, predsjednik Izvršnog vijeća Skupštine općine Rijeka; na čelu Znanstvenog odbora nalazi se Petar Strčić, direktor Arhiva Hrvatske u Zagrebu.

U međuvremenu je tekla značajna djelatnost, koja se odvijala u organizaciji Pravnog fakulteta u Rijeci.

2.

Već 1980. god. Pravni fakultet u Rijeci uz financijsku podršku Sveučilišta u Rijeci izdaje knjigu »Iz vinodolske prošlosti« L. Margetića.² U knjizi su tiskane rasprave o krčkim knezovima, o permanima, o novljanskim urbarima XVII i XVIII stoljeća te o Bribirskom urbaru iz 1700. godine, a od izvora tiskani su, uz Vinodolski zakon, još i računi Marka Oršića za 1593. godinu, izvori za novljansku³ i bribirsku⁴ pravnu prošlost iz XVII i XVIII st. te popis urbarijalnih prihoda u Vinodolu u 1769. godini.

Djelo je naišlo na priznanje naše javnosti. Tako je osobito zapažena ocjena te knjige u Zborniku Pravnog fakulteta u Zagrebu, XXX, 1980, 415—417, koju

² L. Margetić, *Iz vinodolske prošlosti*, Pravni izvori i članci. Rijeka 1980, str. 283 + 17 listova s reprodukcijama Zakona.

³ Među tim izvorima nalaze se urbari iz 1606. i 1653. godine, ugovori o novčanoj zamjeni vinskog doprinosa, sulja, tlake itd. iz 1763, te Urbar iz 1763. god. s prijevodom.

⁴ Bribirski urbar iz 1700. god. s prijevodom i Izjava Bribirana od 12. ožujka 1779. godine.

je napisao Hodimir Sirotković; on je istakao da je Margetić u svojim komentarima Vinodolskom zakonu predložio »nova rješenja koja će — nadamo se — izazvati plodnu znanstvenu razmjenu mišljenja«, i okarakterizirao knjigu kao »vrijedan znanstveni doprinos«.

3.

Od 30. rujna do 2. listopada 1982. godine — u povodu priprema za obilježavanje jubileja — održano je u Rijeci savjetovanje pravnih povjesničara pravnih fakulteta naše zemlje. Svrha je toga znanstvenog skupa bila da se znanstveno bavljenje Vinodolskim zakonom postavi na široke temelje proučavanja izvanrednog bogatstva pravne povijesti svih naših naroda i narodnosti pa je zato izabrana ova karakteristična zajednička tema: »Zajednički problemi naše pravne povijesti — srednjovjekovne kodifikacije jugoslavenskih naroda«.

Na plenarnoj sjednici uvodni referat održao je Lujo Margetić, a pročitani su ovi referati: Nevenka Bogojević, asistent: »Kotorsko obvezno pravo«, Žika Bujuklić, asistent: »Nasledno i porodično pravo u Budvanskom statutu«, Antun Cvitanić, red. prof.: »Fides publica u Vinodolskom zakonu«, Vera Čučković, red. prof.: »Porodica po Dubrovačkom statutu«, Srđan Šarkić, doc.: »Elementi ustavnosti u srpskom srednjovjekovnom pravu«, Lujo Margetić, red. prof.: »Položaj Zemljoradničkog zakona (Nomos georgikos) u pravnoj povijesti«, Magdalena Apostolova-Maršavelski, doc.: »Običajno pravo zagrebačkog Gradeca 1242—1526. godine«, Đorđe Milović, red. prof.: »Sjevernokvarnerski statuti i neka pitanja krivičnog prava«, Nikola Sotirovski, red. prof.: »Zakon sudnij ljudem«, Jelena Danilović, red. prof.: »Obligaciono pravo u Dubrovačkom statutu« i Avdo Sućeska, red. prof.: »Elementi našeg srednjovjekovnog prava u turskim zakonskim soimenicima«.

Na kraju Savjetovanja prof. dr Dragomir Stojčević izrazio je priznanje u ime sudionika Savjetovanja organizatoru, Pravnom fakultetu u Rijeci.^{4a}

Spomenutom savjetovanju posvećen je u cijelosti Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci broj 3 u kojem je objavljena većina pročitanih radova, a i neki od radova koji su bili poslani na savjetovanje, ali nisu pročitani.

U svojoj raspravi »Sjevernokvarnerski statuti i neka pitanja krivičnog prava« Đ. Milović iscrpno se osvrnuo na kodifikacije prava na području sjevernoga Kvarnera (Senjski statut iz 1388, Vinodolski zakon iz 1288, Trsatski

^{4a} »Mislim da ćete se složiti sa mnom ako na kraju ovoga skupa pravnih istoničara Jugoslavije ocenim da je ideja da on dobije karakter naučnog skupa posvećenog jednom naučnom problemu — bila izvanredna. Time je pokrenuta značajna naučna aktivnost većeg broja pravnih istoričara, čije rezultate smo sa velikim zadovoljstvom slušali ovih dana. Naročito je, mislim, bio značajan veliki odziv mlađih kolega, kojima je to bila prilika za predstavljanje i ličnu afirmaciju. Uveren sam da će zbirka radova prikazanih na ovome skupu, čije se objavljivanje priprema, u znatnoj meri obogatiti našu pravnoistorijsku literaturu i predstavljati sadašnjim i budućim generacijama neophodan izvor naučnih saznanja o srednjovekovnoj pravnoj istoriji primorskih gradova i krajeva naše zemlje...«

statut iz 1640, Riječki statut iz 1530, Kastavski iz XV stoljeća, Veprinački statut iz 1507. i Mošćenički statut iz 1637. godine), pri čemu je analizirao neke osobitosti krivičnog prava tih kodifikacija. Ovaj pravni pisac u svojoj opsežnoj raspravi (str. 15 do 68) proučava osobito pitanja krivnje, dolusa i kulpe, nužne obrane i drugih temelja isključenja protupravnosti te iz škrtih izvornih podataka omogućava čitatelju sagledavanje stanja i razvojnog stupnja prava u vremenu i prostoru nastajanja i djelovanja navedenih kodifikacija.

U kratkom, ali zanimljivom radu o pristavu u Vinodolskom zakonu (str. 69—74) A. Cvitančić dokazuje da je u Slavena pristav bio osoba ovlaštena da sasluša ishod nekog sudskog spora ili da zapamti druge pravnorelevantne činjenice te da kasnije, ako ustreba, o tome posvjedoči. Izjave pristava uživale su javnu vjeru. Naprotiv, u Vinodolu, gdje su zbog novih feudalnih gospodara — krčkih knezova, neki instituti staroga slavenskog prava doživjeli transformaciju, pristav je izgubio svoju izvornu funkciju i pretvorio se više ili manje u osobu koja samo pomaže sudu u postupku ili jednostavno izvršava sudska rješenja i čak postaje sve više knežev čovjek pa gubi svoj nekadašnji ugled.

M. Pera iz Splita u svome radu »Društvene snage koje su utjecale na oblikovanje Vinodolskog zakona i Poljičkog statuta« (str. 75—84) usporedio je vinodolsko i poljičko društvo te došao do zaključka da je Zakon odraz hrvatskoga feudalnog kneštva, dakle klasnog društva, dok je Statut zadržao karakteristike društvenog uređenja starohrvatskih seoskih zajednica.

U svojoj studiji o Zemljaradničkom zakonu (str. 85—122) L. Margetić dao je prijevod toga važnoga bizantskog spomenika iz VIII st. i izvršio analizu njegovih najvažnijih pravnih ustanova. Autor je došao do zaključka da Zemljaradnički zakon sadrži bizantsko pravo i da čini važnu kariku u evoluciji bizantskog prava. Ipak, tvrdi da se ponegdje u Zakonu mogu nazreti i nerimsko-bizantska pravna shvaćanja, što se vjerojatno može objasniti stanovitim utjecajem pravnih shvaćanja slavenskog stanovništva. Naime, po autoru taj je Zakon nastao najvjerojatnije u Solunu te se izvorno primjenjivao na okolno seosko slavensko stanovništvo.

Profesor kragujevačkog Pravnog fakulteta N. Sotirovski analizira (str. 123—132 Zbornika) postanak »Zakona sudnij ljudem«, najstarijeg slavenskog zakona. On navodi tri teorije što su se do sada pojavile u literaturi, tj. posavsko-panonsku, koja porijeklo Zakona vezuje za Moravsku i Metodijev rad u toj zemlji, bugarsku, po kojoj je Zakon nastao tridesetih godina IX stoljeća, kada je Metod bio na čelu bizantske oblasti oko današnje Strumice i makedonsku. Autor se posebno zadržava na gledištu sovjetske historiografije, po kojoj je, doduše, pitanje ostalo otvorenim, ali koja se, čini se, priklanja najviše moravsko-panonskoj teoriji. Na kraju svoga rada autor daje i prijevod na moderni književni jezik, a u zaključnoj bilješci dodaje »da nešto od duha ovoga zakona ima i u Vinodolskom zakonu«.

Magdalena Apostolova-Maršavelski obradila je (str. 133—147) problem običajnog prava zagrebačkog Gradeca (1242—1526). To običajno pravo po autorici je svojevrsni konglomerat običaja, shvaćanja i tradicija četiriju jezično-etničkih grupa koje su živjele u zagrebačkom Gradecu. Običajno pravo Gradeca osobito je snažno utjecalo na pisane pravne norme o nasljeđivanju

izgradnjom načela izjednačenosti descendenata obaju spolova te stanovitim proširenjem oporučne slobode. Što se, pak, tiče ustanova imovinskog prava, tijekom XIV i XV st. zapaža se sve veći liberalizam. Kako je proučavanje zagrebačkoga srednjovjekovnog prava do sada bilo prilično zanemareno i kako je riječ o pravu koje se formiralo približno u vrijeme nastanka Vinodolskog zakona i pravnog sustava koje se izgrađivalo u Vinodolu, nema sumnje da taj značajan i duboko koncipirani rad pobuđuje naročitu pažnju.

Ugovor o kupoprodaji u kotorskom pravu u XIV st. privukao je pažnju crnogorske pravne povjesničarke Nevenke Bogojević (str. 149—157). Ona je u svom radu utvrdila bitne razlike u formi zaključenja toga ugovora u odnosu na rimsko i bizantsko pravo. Autorica je usporedila kotorsko pravo s bizantskim te i tu utvrdila neke bitne razlike koje dopuštaju zaključak da bizantsko ugovorno pravo nije utjecalo na formu zaključivanja ugovora o kupoprodaji u Kotoru.

Žika Bujuklić, pravni povjesničar iz Beograda, dao je koristan rad o porodici i nasljeđivanju prema srednjovjekovnom budvanskom pravu (str. 159—179 Zbornika). Rad je utoliko interesantniji što je Bujuklić obradio pravnu problematiku Budvanskog statuta u odnosu na obitelj i nasljeđivanje, a poznato je da je pravna analiza Budvanskog statuta nepotrebno zanemarena, premda je njegov tekst Š. Ljubić već odavno objavio u »Monumenta historico-juridica Slavorum Meridionalium«. Autor je osobitu pažnju posvetio oporuci i mirazu te istakao da je udata žena u Budvi imala ograničenu poslovnu sposobnost i da u načelu nije mogla sklapati nikakve pravne poslove kojima bi povećavala ili smanjivala svoju imovinu.

Konačno, u istome Zborniku Pravnog fakulteta objavljena je i rasprava A. Sućeske koja se odnosi na elemente našega srednjovjekovnog prava u turskim zakonskim spomenicima (str. 181—190). Kako je Sućeska jedan od naših stručnjaka na polju proučavanja šerijatskoga i državnog prava, njegov je doprinos osobito značajan za pravne povjesničare, omogućavajući im uvid u problematiku koja je stoljećima bila sastavnim dijelom života naših naroda pod turskom vlašću, a koja je zanemarena dijelom zbog jezičnih poteškoća, dijelom zbog određene inercije i ostataka neprihvatljiva potcjenjivanja tursko-muslimanskog udjela u razvoju kulture naših naroda. Autor je upozorio na to da su sultani svojim pravnim propisima, izdanim u obliku kanunnama, hatišerifa itd. regulirali mnogobrojne pravne odnose svojih podanika, osobito u agrarnom pravu, i pri tome preuzeli neke elemente našega srednjovjekovnog prava koji su se održali gotovo do kraja turske vlasti.

4.

Pravni fakultet u Rijeci prihvatio se još jednoga velikog i odgovornog zadatka: da u okviru Projekta 2 Republičke samoupravne interesne zajednice za znanost SR Hrvatske u petogodišnjem razdoblju 1982—1986. god. obradi pravne institute Vinodolskog zakona i s time u vezi pravnu problematiku širega područja hrvatskog prava, čime će se ne samo postaviti temelji za moderno istraživa-

nje Zakona i povijesti hrvatskoga prava uopće nego dati i važan segment povijesne komponente našega današnjeg socijalističkog samoupravnog prava.

U ostvarenju toga zadatka do sada Pravni fakultet u Rijeci realizirao je zapažene rezultate.

Jedan je od glavnih plodova intenzivnoga pravno-povijesnog rada objavljivanje prve knjige koja obrađuje srednjovjekovno hrvatsko pravo, i to jedan od njegovih važnijih aspekata — stvarna prava.⁵ U toj publikaciji L. Margetić je obradio pravne ustanove po pojedinim regijama (istarska, kvarnerska, dalmatinska, uža hrvatska i slavonska), a pri tome je — zbog potpunosti — u istarskoj regiji analizirao i statute Slovenskog primorja i Trsta, te u dalmatinskoj i kotorski i budvanski pravni sustav. Pojam »Srednjovjekovno hrvatsko pravo« po autoru ne označava »hrvatsko pravo u etničkom ili sličnom smislu«. Autor je detaljnije obradio neka pitanja koja nesumnjivo imaju šire evropsko značenje. To se odnosi naročito na Rižanski placit, uz koji autor detaljnom analizom dokazuje vrlo snažno izraženu slavensku prisutnost u Istri početkom IX stoljeća, i to čak u dvostrukom obliku. Slaveni su u to doba naselili Istru dijelom kao poljoprivrednici, koji su zemlju dobili u nasljedni zakup i plaćali zakupninu franačkoj vlasti, a dijelom kao vojničko-graničarski element, koji je imao posebne privilegije pa su istarski posjednici bili prinuđeni da tim Slavenima ustupe crkvenu desetinu. Ti su vojnici-graničari imali svoje zasebne općine, što je svakako jedan od najvrednijih rezultata Margetićevih analiza.

M. je detaljno obradio i pitanje tzv. dalmatinskog kolonata, o kojem se u literaturi u posljednje vrijeme vrlo živo raspravljalo. On, međutim, ponovno otvara diskusiju te nakon temeljite analize najvažnijega izvornog materijala dolazi do zaključka da su u Dalmaciji neki agrarni odnosi imali obveznopravne, a drugi stvarnopravne zaključke. Među tima drugim osobitu pažnju privlači tip »diobe nasadene zemlje«, koji se sastoji u tome što vlasnik zemljišta i obrađivač ugovaraju da će obrađivač nasaditi neko do tada neobrađeno zemljište te da će nakon toga doći do podjele, pri čemu će polovica pripasti u vlasništvo obrađivaču. Autor na zanimljiv način povezuje taj tip agrarnog odnosa s odnosima koji su vladali u Bizantu po Zemljoradničkom zakonu, u južnoj Italiji, južnoj Francuskoj i sjevernoj Africi.

Iz velikog broja drugih pitanja svakako valja izdvojiti još jednu analizu, koja se odnosi na problem tzv. »12 plemena hrvatskoga kraljevstva«. Margetić analizira sve podatke o toj »ustanovi« i dolazi do rezultata: da neke posebne »ustanove 12 plemena« nije uopće bilo, a ni sredinom XI st. nije to nikakav »službeni« naziv za neku posebnu organizaciju hrvatskog plemstva i zaključuje da je to samo jedan od naziva hrvatskoga plemstva uopće. Ova studija prevedena je i na talijanski.⁶

⁵ L. Margetić, *Srednjovjekovno hrvatsko pravo. Stvarna prava*. Zagreb, Rijeka, Čakovec 1983, str. 184 i I—XXII.

⁶ L. Margetić, *Diritto medievale croato — Diritti reali. Parte prima. Atti Centro di ricerche storiche XIII, Rovinj 1982—1983, str. 139—214; Parte seconda, XIV, 1983—1984, 77—151.*

5.

Našoj su povijesti i pravnoj povijesti — osobito primorskih krajeva — istraživači Pravnog fakulteta u Rijeci oduvijek posvećivali veliku pažnju, smatrajući to svojim posebnim zadatkom i posebnom obavezom već i zato što je u radovima inozemnih autora, ponajprije onih s neprikrivenim talijanskim irendentističkim tendencijama, povijest služila kao sredstvo propagande, pri čemu je nerijetko prešućivana povijesna istina ili su činjenice tumačene na znanstveno neprihvatljiv način. Dovoljno je podsjetiti na radove pravnog povjesničara *Inchiesta*, koji je veliki poznavalac pravne povijesti naših krajeva, ali je iznio teze i shvaćanja koji su decenijama čekali na dostojan odgovor s naše strane. Tek radovima što su objavljeni godine 1973. u Rijeci, 1978. u Beogradu, 1979. u Splitu, 1981. u Zagrebu i 1982. u Milanu⁷ uspjela se dokazati neodrživost teze o isključivoj prisutnosti rimskoga prava u hrvatskim primorskim gradskim općinama te upozoriti na u prvi mah donekle neočekivanu okolnost — da je osnova pravnoga sustava u našim primorskim gradovima staro hrvatsko pravo, a da je tek postepeno, osobito mletačkim osvajanjima i renesansom rimskoga prava u XII i XIV st. pod utjecajem rada glosatora i postglosatora, »rimsko pravo«, prilagođeno potrebama probuđene gospodarske djelatnosti i trgovačke aktivnosti, počelo jače prodirati u privredu i pravo.

Suvišno je isticati koliko je unaprijeđeno poznavanje naše primorske pravne povijesti radovima Đ. Milovića, kao što su npr. »Krivična djela protiv života i tijela u srednjovjekovnoj Rijeci«,⁸ »Krivično procesualno pravo Vinodolskog zakona«,⁹ »Sistem kazni u nekim starim hrvatskim statutima«,¹⁰ »Nešto o mjestu i tretmanu vinosti u riječkom krivičnom pravu XVI stoljeća«,¹¹ »Mošćenički statut iz 1637. godine«¹² i mnogi drugi.

I noviji radovi istoga autora izazivaju pažnju komparativnom analizom i novim prijedlozima o rješavanju najtežih problema naše pravne povijesti. To se odnosi u prvom redu na studije »Nužna obrana i ostale osnove isključenja protupravnosti u svjetlu krivičnog statutarnog prava Rijeke XVI stoljeća«¹³ i

⁷ Vidi rad: Preferiranje djeteta po krčkom, rapskom i drugim primorskim statutima u Vjesniku historijskih arhiva Rijeka i Pazin, XVIII, 1973, 215—247; zatim radnju: Neka pitanja iz naše ranije povijesti i rimsko pravo, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, XVI, 1979, 69—77; zatim: Naše najstarije oporuke i rimsko-bizantsko pravo, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu XXX, 1981, 424—436; te: L'executore testamentario nei più antichi testamenti dalmati, Studi in onore di Arnaldo Biscardi, III, Milano 1982, 511—534.

⁸ Knjiga je izašla u Rijeci, 1963, pa je nagrađena Nagradom grada Rijeke 1964. godine (usp. Petar Strčić, Nagrada grada Rijeke, Historijski zbornik 17, 1964, 519).

⁹ Pravni zbornik 2, Titograd 1964, 95—114.

¹⁰ Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 1967, 328—360.

¹¹ Vjesnik historijskih arhiva Rijeka i Pazin, XVII, 1972, 177—185.

¹² Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, XXIII, 1975, 113—140.

¹³ Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, 1, 1980, 79—88.

»Opći krivičnopravni instituti u svjetlu propisa Vinodolskog zakona«. ¹⁴ Očito je da njegovi radovi imaju naročitu korist upravo u ovome trenutku kada je naša pažnja usmjerena prema Vinodolskom zakonu.

6.

Svjestan međunarodnoga značenja Vinodolskog zakona, Pravni fakultet u Rijeci pristupio je prevođenju toga najznačajnijega kulturnog i pravnog dokumenta iz naše starije povijesti te u suradnji s Centrom za historijska istraživanja (Centro di ricerche storiche) u Rovinju izdao prijevod Vinodolskog zakona na talijanski jezik. ¹⁵ Uz prijevod dana su i objašnjenja pravnih ustanova i termina kojima se taj naš spomenik povezuje s drugim važnijim evropskim povijesnim i pravno-povijesnim izvorima. Osim toga, u suradnji s Pravnim fakultetom u Zagrebu, Centrom za odnose s udruženim radom, objavljen je i prijevod Vinodolskog zakona na engleski jezik. ¹⁶ Naša kultura je time prezentirana svjetskoj javnosti na najprikladniji način. Treba istaknuti ulogu koju su pri tome odigrali spomenuti rovinjski Centar za historijska istraživanja i njegov direktor G. Radossi i zagrebački Centar s predstojnikom N. Filipovićem na čelu.

7.

Pravni fakultet u Rijeci je sa svojim istraživačima upravo u povodu intenzivne aktivnosti pred svečano obilježavanje 700-obljetnice Vinodolskog zakona osigurao našoj i svjetskoj kulturnoj i znanstvenoj javnosti još dva prvorazredna kulturna događaja, u kojima su sudjelovale i druge naše institucije. Riječ je o dva najvažnija izvora za istarsku povijest:

a) Rižanski placit iz 804. god. koji je važan ne samo za Istru, nego za opću evropsku povijest; iz njega saznajemo mnogo toga o periodu franačke i bizantske prošlosti. Placit je pripremljen i objavljen u latinskom originalu te njegovu talijanskom (u suradnji s Centrom za historijska istraživanja) ¹⁷ i hrvatskom prijevodu (u pripremi). Novo čitanje teksta Rižanskog placita izvršila je A. Petranović, a A. Margetić prevela ga je na talijanski.

b) »Zemaljski mir« između istarskog stanovništva i markgrofa W. objavljuje se u okviru suradnje s Centrom u Rovinju i sa Zavodom za povijesne i društvene znanosti JAZU u Rijeci. Originalna isprava toga relevantnog dokumenta bila se izgubila, ali je koordiniranom akcijom istraživača Pravnog fa-

¹⁴ Isto, 2, 1981, 39—50. Već je naprijed spomenuti rad Sjevernokvarnerski statuti i neka pitanja krivičnog prava, koji je izašao u Zborniku Pravnog fakulteta 3, posvećenom Savjetovanju pravnih povjesničara.

¹⁵ Le Legge del Vinodol (1288) e l'Urbario di Grobnico (1700) (prijevod A. Margetić), Atti XII Centro di ricerche storiche, Rovinj 1981—1982, 173—202.

¹⁶ The Statute of Vinodol (1288), Čakovec 1983. (prijevod L. Margetić).

¹⁷ Anamaria Petranović i Anneliese Margetić, Il Placito del Risano, Atti XIV Centro di ricerche storiche, Rovinj 1983—1984, 55—69.

kulteta u Rijeci i Lelie Sereni, direktora Biblioteca Comunale »V. Joppi« u Udinama (Videmu) ponovo pronađena. I taj je dokument naše prošlosti bio predmet pažnje većeg broja evropskih znanstvenika. Objavljivanje »Zemaljskog mira« u originalu s novim čitanjem omogućilo je ponovnu analizu, koja je novim dokazima potvrdila i produbila novije rezultate postignute u evropskoj znanosti. »Zemaljski mir« se odnosi na početak XIII stoljeća, a tajanstveni markgrof W. je poznati akvilejski patrijarh Volfger, koji je tim »Zemaljskim mirom« pripremao ponovno — premda privremeno — jačanje ogledske prisutnosti u Istri.

8.

Zapažena je intenzivna aktivnost Pravnog fakulteta u Rijeci i na drugim područjima. Ona se sastoji u upoznavanju naše i inozemne javnosti i stručnjaka-specijalista s našom bogatom kulturom, povijesnom i pravopovijesnom baštinom na kojoj bi nam mogli zavidati i mnogo veći narodi, a koju mi, na žalost, zanemarujemo i premalo prezentiramo. Informacije povijesnoga, pravnog i kulturnog sadržaja uglavnom su koncentrirane na Istru i Hrvatsko primorje te se dobrim dijelom odnose — izravno ili neizravno — na društvene, sociološke i pravne pretpostavke nastanka najvažnijih spomenika naše kulture, u prvom redu upravo Vinodolskog zakona.

Pravni fakultet u Rijeci sklopio je, također, ugovore i osigurao financijska sredstva za nastavak istraživanja na polju srednjovjekovnog hrvatskog prava.

Sklopljeni su ugovori i započet je rad na knjizi tekstova iz srednjovjekovnoga hrvatskog prava s opsežnim registima, tumačenjima važnijih pojmova i ustanova te odgovarajućim indeksima, a započet je rad i na izdavanju Koparskog statuta iz 1423. godine; rukopis toga izvora nalazi se u Historijskom arhivu u Rijeci. Taj statut, još neobjavljen u novije doba, jedna je od nezaobilaznih pretpostavki za dalje analize i istraživanja istarskoga srednjovjekovnog prava.¹⁸

* * *

Rezultati što ih je riječki Pravni fakultet postigao na području istraživanja naše pravne povijesti neosporni su; oni istodobno čine nerazdvojni i sastavni dio naših zajedničkih znanstvenih napora oko istraživanja naše prošlosti, proučavanja rezultata tih istraživanja i prezentiranja toga bogatstva naše prošlosti u zemlji i inozemstvu.

Petar Strčić

¹⁸ Znanstvena istraživanja na naprijed navedenim problemima povjerena su L. Margetiću (Pravni fakultet u Rijeci) i Magdaleni Apostolovoj-Maršavelski (Pravni fakultet u Zagrebu).

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Savez povijesnih društava Hrvatske

REDAKCIJSKI ODBOR

Mirjana GROSS, Zagreb
Ivan KAMPUŠ, Zagreb
Tomislav RAUKAR, Zagreb
Petar STRČIĆ, Zagreb

Bernard STULLI, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Ivan KAMPUŠ

LEKTOR

i

KOREKTOR

Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:

Savez povijesnih društava Hrvatske
Zagreb, Filozofski fakultet, Ul. Đure Salaja 3

Časopis izlazi jednom godišnje

Pretplate i narudžbe šaljite na adresu:

Savez povijesnih društava Hrvatske, Zagreb, Krčka 1

Cijena ovog broja iznosi 1000 din.

Izdavanje časopisa sufinancira

Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SRH — VII.
Tisak Štamparskog zavoda »Ognjen Prica« u Zagrebu — svibanj 1986.